

Mihaela Rădoi, *Devianța socială la tineri. Dependența de substanțe*, Editura Institutul European, Iași, 2015, 246 p.

Cartea doamnei Mihaela Rădoi este o lucrare complexă ce abordează în manieră originală și sistematizată problematica drogurilor, din diferite perspective, prezentând statistici, studii și referințe din bibliografia de specialitate dar și cu o contribuție importantă prin prisma propriilor evaluări critice și propriei cercetări sociologice privind drogurile realizată în Municipiul Iași. Apreciez că lucrarea este o valoroasă realizare științifică a autoarei și poate constitui sursă de documentare, cunoaștere și inspirație pentru numeroase categorii de cititori, de la cei tineri care chiar au fost subiect de studiu și până la specialiștii din domeniu (ori în formare) care sunt activi în combaterea fenomenului ori acordă consultanță, consiliere și suport diferitelor categorii de consumatori. Autoarea structurează cartea în cinci capitole, după cum urmează:

Capitolul 1 *Drogurile, cadru general de analiză și delimitări conceptuale* expune într-o manieră captivantă, din perspectivă istorică și geografică, apariția, răspândirea, dezvoltarea ori dimpotrivă prohibirea diferitelor tipuri, specii, categorii de substanțe consumate sub diverse motivații și modalități; consumul acestor tipuri de substanțe este prezentat ca fiind oglinda socială a obiceiului, ritualurilor, capriciilor etc., dar și cu rol medicinal pentru înlăturarea durerilor; încă din primul capitol se efectuează o prezentare-clasificare-categorisire a drogurilor după criterii ce variază atât din perspectiva cunoașterii comune, limbajului ori uzanțelor consumatorului, cât și conform organizațiilor internaționale în materie cu considerarea cadrului normativ. De asemenea, sunt prezentați produși de bază ori derivați, precum: marihuana, hașișul, codeina, ecstasy, designer-drugs, cocaina, crack-ul, morfina, mescalina, amfetamina, heroina etc., nefiind omise alcoolul, cafeaua, tutunul ca substanțe ce pot da dependență, inclusiv substanțele psihotrope, așa-numitele populare în momentul de față, etnobotanice. În același capitol se abordează elucidarea

conținutului termenului de dependență cu indicarea nuanțelor prin care poate lua naștere, prin practicarea inclusiv a jocurilor de noroc sau prin intermediul internetului, muncii ori bulimiei, fiind enumerate și dezvoltate noțiunile de dependență fizică, psihică, gestuală, naturală ori toxicomania/politoxicomaniile; o dezvoltare particulară este acordată temei privind alcoolul, respectiv ipostazele de abuz de alcool, consum excesiv, moderat ori responsabil de alcool, consum impropriu de alcool, particularitățile privind definirea consumului de alcool, dependenței de alcool, stadiile alcoolismului (faza prealcoolică, faza prodromală, faza crucială, faza cronică).

Dacă în primul capitol cititorul a fost informat despre substanțe/poțiuni/droguri cu arătarea de efecte posibile ale consumului, Capitolul 2 *Droguri licite, droguri ilicite. Particularități și estimări ale consumului de droguri în Europa* abordează problematica într-o manieră complexă, din perspectiva a ceea ce este licit/ilicit – economia termenului fiind dată de raportarea la acele droguri ce pot fi folosite în mod legal, cităm din chiar cuprinsul lucrării pentru a elimina orice ambiguități privind accepțiunea pentru ceea ce a considerat autoarea ca fiind reper în precizia termenilor în elaborarea temei fixate: „dintre drogurile care pot fi folosite în mod legal cele mai întâlnite sunt: alcoolul, cafeaua, tutunul, tranchilizantele, barbituricele, toate medicamentele cu efecte psihoactive folosite pentru atenuarea durerilor (aspirina), precum și cele care stimulează psihic și fizic organismul (amfetamine)” (p. 38).

Din categoria drogurilor ilegale sunt supuse analizei: LSD-ul (dietilamida acidului lisergic), cocaina, heroina, opiul/opiumul, morfina, canabisul, ritalina, fiind prezentate și după criteriul modalităților în care sunt produse sau după modul de procurare, maniera de consum, efectele asupra fizicului și psihicului uman, dar și perioadele și timpurile în care acestea au fost

în vogă și curente culturale ori sociale care le-au însoțit. Precise și multiple sunt informațiile de acuratețe științifică a afectelor devastatoare pe care drogurile le provoacă în organismul uman, amănuntele constituind în subsidiar o veritabilă pledoarie antidrog! Remarcabilă este și prezentarea datelor despre consumul de droguri ilegale în Europa, fiind de ultimă dată sau cel puțin de dată foarte recentă, prezentate și prelucrate comparativ (statistici O.M.S., A.N.A., E.M.C.D.D.A., E.S.P.A.D. etc.).

În ceea ce privește drogurile legale, autoarea prezintă la modul cel mai concentrat și actual date despre categoria amfetaminelor, mai ales în privința efectelor asupra organismului uman, comportamentelor pe care le generează, dar și cantitățile capturate la nivel european sau al U.E. ori cele mai recente tendințe spre consum.

Alcoolul ca drog legal este prezentat sub aspectele grave pe care le poate determina precum afecțiunile medicale, dar și comportamentele antisociale extreme ca abuzul fizic sau psihic, luându-se în considerare variabile precum tipuri de băuturi alcoolice și specificul conținutului în alcool al fiecăreia (puterea băuturii alcoolice), cantitatea, frecvența consumului fără a omite procesul de învățare socială a consumului de alcool. Se statuează, de asemenea, asupra prezentării numeroaselor studii privind situația consumului de alcool la nivelul Uniunii Europene și al Europei, pe regiuni și țări, referirea făcându-se inclusiv la România.

Tutunul este prezentat în același cadru ca fiind drog legal, un apanaj important reprezentându-l profitul economic; sunt relevate de asemenea aspecte anatomice, fiziologice și patologice ale consumului de tutun asupra organismului uman, dar și statistici precum eșecul sau reușita abandonării fumatului; se evaluează critic funcționalitatea ori utilitatea unei norme generic numită antifumat, în diferite țări europene, inclusiv România.

Un subcapitol aparte este alocat consecințelor și costurilor sociale ale consumului de alcool și tutun în Europa, subliniindu-se efecte, de la cele considerate minore ca pierderea nopților până la cele mai grave: distrugerea căsniciei, abuzul

asupra copiilor, infraționalitatea, crima, violența sau menționarea existenței a peste 60 de tipuri de afecțiuni sau stări patologice (traumatisme, tulburări mentale și de comportament, afecțiuni gastro-intestinale, cancere, afecțiuni cardio-vasculare, tulburări imunologice, afecțiuni pulmonare, musculo-scheletale, reproductive sau efecte asupra sarcinii, incluzând un risc crescut pentru pre-/dismaturitate) luându-se în calcul costurile tratării unor atâtea asemenea afecțiuni. Subcapitolul abundă de date, judicios prezentate.

Capitolul 3 *Teorii și modele explicative ale devianței și consumului de droguri* este consacrat noțiunilor, conceptelor și tipurilor de devianță și delincvență juvenilă dar și teoriilor explicative ale acestora din diferite perspective: biologică, psihologică, psihiatrică, sociologică – cu considerarea paradigmatelor: funcționalistă, a conflictului social, a interacționismului simbolic, dar și evaluarea teoriilor etichetării ori a celor privind controlul social. Un subcapitol este rezervat teoriilor și modelelor explicative ale consumului de substanțe – analizate și expuse din perspectiva construirii modelelor de intervenție; prezentarea și detalierea acestora este efectuată riguros, pe categorii: teorii și modele parțiale sau bazate pe puține componente (teoriile și modelele biologice, modelele sănătății publice, modelul medical, teoriile învățării, teorii atitudinal comportamentale, teoriile psihologice, modelul afectivității); teorii și modele evolutive bazate pe stadii (modelul evolutiv – Kandel, modelul social al lui Peele, modelul etapelor motivaționale, modelul procesului de afirmare al tinerilor, modelul maturității prin consumul de droguri, teoria psiho-maturității sau a dezvoltării precoce, modelul psihopatologic al dezvoltării, teoria socializării primare); teorii integrative și comprehensive (teoria învățării sociale sau teoria cognitiv-socială, modelul dezvoltării sociale, teoria interacțională a delincvenței, teoria sub-culturilor deviante, teoria comportamentului problemă/de risc, teoria ajustării stimulilor, modelul stilurilor de viață, teoria influenței triadice, modelul autocontrolului, teoria identității culturale în consumul de substanțe).

Capitolul 4 *Factori determinanți ai delincvenței și ai consumului de droguri* abordează prezentarea manifestării criminalității la adulți din perspectiva unei profunde cunoașteri a comportamentului uman, încă din faze incipiente, respectiv a delincvenței juvenile analizate din varii perspective: ale factorilor ereditari, ale factorilor cromozomiali, de arbore genealogic, dar și analizând impactul asupra copiilor, a familiilor dezorganizate, a familiilor afectate de conflicte ori a unui climat familial hiperautoritar sau hiperpermisiv.

De asemenea, s-a luat în considerare, pe lângă factorii biologici și cei sociali și rolul factorilor psihici (motivaționali, cognitivi, conativi) în explicarea cauzelor care determină comportamentul delinvențional, fără a se omite rolul mediului școlar ori impactul aglomerărilor urbane, influența mass-media sau factorii economici – toți potențiali generatori ai infraționalității.

Un subcapitol este cel alocat factorilor de risc și potențialului generator al acestora de a determina consumul de droguri acordându-se în aceeași manieră de analiză importanță factorilor protectivi determinanți ai unui stil de viață sănătos în rândul tinerilor. Sunt prezentați, într-o formă originală, comparativ-sintetică, atât factorii de risc cât și factorii protectivi de la nivel micro și macro social din literatura de specialitate. Ca o evaluare critică, autoarea precizează ca o antamare a uneia din problematicile Capitolului 5 că proiectarea modelelor de intervenție trebuie să vizeze reducerea comportamentelor de risc și să mărească efectele comportamentelor protective.

Metode și principii de tratament în adicții este un subcapitol în care sunt prezentate diferite programe ce pot fi adaptate în funcție de tipul de adicție și categoria de consumator cu luarea în considerare și a participării instituționale, spre exemplu cazul tinerilor și al instituțiilor de învățământ.

Se abordează, de asemenea și o riguroasă prezentare a tendințelor în ceea ce privește consumul de droguri (pe categorii și conform statisticilor ANA, OEDT, ESPAD), precum și în

materia cercetărilor din domeniu cu integrarea *Planului de acțiune al UE în domeniul drogurilor și Strategiei naționale antidrog 2013-2020*.

Capitolul 5 *Strategii de intervenție în consumul de droguri. Rolul familiei, al școlii și al comunității în prevenirea consumului de droguri* cuprinde o valoroasă cercetare științifică privitoare la consumul de substanțe în rândul tinerilor din Municipiul Iași, realizată de doamna Mihaela Rădoi, autoarea cărții *Devianța socială la tineri. Dependența de substanțe*. Prin utilizarea metodelor de cercetare cantitative și calitative s-a asigurat și realizat o reală și concludentă certificare a rezultatelor acesteia. Metodologia folosită a fost atât cantitativă, pe bază de chestionar (eșantion reprezentativ pentru populația de elevi de liceu, clasele IX-XII, aplicat în 30 de licee din Municipiul Iași), cât și calitativă reprezentată de 122 de interviuri comprehensive.

Cercetarea a realizat și un profil al consumatorului de droguri prin prelucrarea răspunsurilor la întrebarea: *Consumi droguri?* Pe de altă parte cercetarea derulată a avut la bază și o altă cercetare realizată în perioada aprilie-iunie 2009 *Consumul de droguri în rândul studenților din Iași. Prevalență, atitudini și cunoștințe*.

Datele și prelucrarea acestora este prezentată în cuprinsul Capitolului 5 fiind expuse chestiuni captivante precum: principale cuvinte cu care este asociat cuvântul drog, sau aspecte privind informarea tinerilor asupra drogurilor ori este explorată disponibilitatea drogurilor în relația ofertă de consum-ofertă de cumpărare, consumul drogurilor în rândul colegilor, al grupului de prieteni etc. De asemenea, cercetarea vizează și explorarea consumului de droguri prin prisma tipurilor de substanțe consumate: marihuana, hașiș, extasy, cocaină, heroină, amfetamine, sedative, LSD, aurolac (Figura 28), dar și al locului de consum și a modalităților de procurare; sunt explorate și aspecte ce țin de determinarea factorilor care pot conduce spre consum, fiind cuantificat și mediul familial. O parte a cercetării se referă și la evaluarea programelor și măsurilor de intervenție în materie antidrog cu urmărirea factorilor care ar optimiza acțiunea.

Este evaluată, de asemenea, și opinia elevilor asupra legalizării drogurilor ușoare, 59,8% nefiind de acord cu o astfel de măsură, 30,3% fiind de acord (Figura 46). Așa cum am menționat anterior, cercetarea realizată conturează și un amplu profil al consumatorului de droguri din rândul elevilor de liceu din Municipiul Iași, dintre caracteristici enunțăm doar că 76,1% sunt de sex masculin, o pondere de 17,7% având vârsta între 16 și 18 ani.

Cercetarea expune, urmare a metodelor calitative de cercetare, interesante *perspective ale profesorilor asupra consumului de droguri, în rândul elevilor* cu referire inclusiv la substanțele psihoactive, laic denumite etnobotanice, dar și o apreciere evaluativă și critică asupra rolului, măsurilor și categoriilor de instituții, organisme (de exemplu, consiliul profesoral) și persoane cu autoritate (inclusiv gardieni publici) ce intervin sau ar trebui să intervină în prevenirea și combaterea fenomenului.

Ca un corolar, cercetarea evaluează *vizibilitatea programelor de intervenție în domeniul drogurilor*; expune din perspectiva elevilor *măsurile de intervenție în scopul combaterii/diminuării fenomenului* și subliniază ca pozitivă percepția rolului familiei în suportul oferit împotriva flagelului drogurilor.

În ansamblu, cartea *Devianța socială la tineri. Dependența de substanțe* elaborată de doamna Mihaela Rădoi, apărută la Editura Institutul European în anul 2015, este o lucrare științifică de excepție, cuprinzând numeroase date și informații la zi despre droguri, precum și numeroase studii și cercetări, dar și o cercetare proprie. La elaborarea lucrării s-au folosit numeroase surse bibliografice interne și internaționale (peste 200 de lucrări de specialitate, statistici și acte normative).

Aurora Elena Gavriș